

KOETEN

Sommige diersoorten genieten bij tijd en wijle extra aandacht van de media. Doorgaans is er dan **wat aan de hand**. En meestal zijn het geen prettige berichten. Koeten bijvoorbeeld, trekken alleen de aandacht van de media als er "rampen" zijn gebeurd. Ik wil dit illustreren aan de hand van twee heel verschillende soorten koeten die in Limburg gezien zijn. De Meerkoet (*Fulica atra*; Rallidae) kent iedereen wel. Gedrongen, zwart, met een opvallende witte "bles". Tot in de eerste helft van deze eeuw waren Meerkoeten nog betrekkelijk zeldzame verschijningen in onze provincie, zeker in Zuid-Limburg buiten het Maasdal. In Midden- en Noord-Limburg konden, vooral 's winters wat vaker Meerkoeten worden waargenomen; groepen van meer dan honderd bij elkaar waren echter zeldzaam. Met het groeien van de grindgaten groeide ook het aantal in onze provincie doortrekkende of overwinterende Meerkoeten. In de winter van 1962-1963 verbleven bij Tegelen bijvoorbeeld al zo'n 1500 exemplaren. Tegenwoordig kunnen in Limburg in een beetje winter wel rond de 15000 Meerkoeten geteld worden. Deze toename is echter geen nieuws in die zin dat Meerkoeten er "de voorpagina mee halen". Dat gebeurt alleen in echt strenge winters als acties voor het bijvoeren worden gestart als gevolg van een soort landelijke ongerustheid over het voortbestaan van watervogels in het algemeen. Deze winter ziet het er echter niet naar uit dat Meerkoeten op aandacht in de media mogen rekenen. Hoe anders is het dit jaar met een geheel verschillende soort koet: de Zeekoet (*Uria aalge*; Alcidae), momenteel volop aanwezig in de vogelopvangcentra langs de Zeeuwse en Zuidhollandse kust. In Limburg zijn Zeekoeten altijd zeldzame verschijningen geweest. Ik ken slechts drie vondsten. De eerste betreft de noordelijke ondersoort, subsp. aalge. In november 1901 werd een "vers" exemplaar aangetroffen op de markt in Maastricht. Aangezien in die tijd nog geen sprake was van aanvoer van wild en gevogelte van buiten de provincies, mag haast wel geconcludeerd worden dat het dier op de Maas is gevangen of geschoten. De twee andere waarnemingen van Zeekoeten in onze provincie hebben betrekking op de zuidelijke ondersoort, subsp. albionis. In 1947 werd een levend exemplaar aangetroffen in een beerput van het slachthuis te Sittard. De op de vondst volgende reinigingsbeurt met benzine heeft de vogel niet overleefd. Het stoffelijk overschot is echter bewaard en is nu onder nummer NHMM 991305 opgenomen in de Collectie van het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Op 7 september 1961 tenslotte verloor een Zeekoet het leven bij een confrontatie met een auto op de Maasbrug in Venlo. Vermoedelijk was het dier tijdens een hevige storm in de nacht van 6 op 7 september verwaald. Zeekoeten zijn in Limburg "dwaalgasten" gebleven. Meerkoeten daarentegen zijn "gepromoveerd" tot "vrij schaarse broedvogel" of tot "doortrekker en wintergast in zeer groot aantal".

DOUWE TH. DE GRAAF

VERSLAGEN VAN DE MAANDELIJKSE BIJEENKOMSTEN

TE HEERLEN

OP 14 DECEMBER

De heer Bult heette de aanwezigen van harte welkom op de laatste bijeenkomst in "A gene Bek", waar de kring negen jaar te gast is geweest. Hij sprak de hoop uit, dat allen de weg naar "t Leiehoes", aan de Limburgiastraat in het Schaesbergerveld te Heerlen ook weer zouden weten te vinden.

Na de melding van de waarneming van 12 Grote barmsijzen (*Carduelis flammea flammea*) op 12-12-87 in een groepje berken te Schaesberg door de heer Spreuwenberg, kreeg de heer F. Schepers het woord voor diens voordracht over: "De vogels in het Pembroke-shire Coast National Park te Wales (Gr.B.)" Spreker deed verslag van een in 1984 ongeveer drie maanden durend verblijf in dit gebied, dat vooral bekend is vanwege zijn rotsachtige kusten, rotseilanden en de daar voorkomende zeevogels.

Het Pembroke-shire Coast National Park is gelegen in County Dyfed in het uiterste westen van Wales aan de Ierse Zee en heeft een oppervlak van ca. 68.000 ha. Met ongeveer 20.000 inwoners is het het dichtstbevolkte National Park in Groot-Britannië. Het park – geen staatsbezit, maar grotendeels in particuliere handen – is vooral geologisch, geomorfologisch, geschiedkundig en ornithologisch interessant. Met het landschap als ingang schetste

de heer Schepers een beeld van het onderzochte gebied. Achtereenvolgens kwamen het binnenland met zijn oude gebergten en diep uitgesneden dalen (Preseli Hills, Gwaun Valley) en de kusten aan bod.

In het binnenland waren vooral de hellingbossen, de moerassige valleien en de beekmilieu's interessant. In dit cultuurland komen Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*), Paapje (*Saxicola rubetra*), Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*), Tapuit (*Oenanthe oenanthe*) en Rouwkwikstaart (*Motacilla alba yarrellii*) vrij algemeen voor. Langs de beken werden Grote gele kwikstaart (*Motacilla cineria*) en Waterspreeuw (*Cinclus cinclus*) regelmatig waargenomen.

De kust is erg ruw van vorm en varieert sterk als gevolg van de verschillen in expositie. Onderzoek naar de relatie tussen de verspreiding van de broedvogels en de vegetatiestructuur leerde, dat er een steeds terugkerend, karakteristiek verspreidingspatroon langs de kustzone aanwezig is: naarmate men verder van de kust verwijderd is, neemt zowel het aantal soorten als het aantal broedvogels per soort sterk toe als gevolg van de verminderde invloed van de zee (dynamiek) en de daarmee gepaard gaande toename van de variatie in biotopen.

Typische kustvogelsoorten als Slechtvalk (*Falco peregrinus*), Raaf (*Corvus corax*), Alpenkraai (*Pyrhocorax pyr-*

rhocorax) en Noordse stormvogel (*Fulmarus glacialis*) broeden op kliffen en in holen en nissen op rotskusten.

Aan de hand van het verspreidingspatroon en de broedbiologie ging de spreker daarna dieper in op de verschillende soorten zeevogels. Het Pembroke-shire Coast National Park heeft voor deze laatste een belangrijke functie, omdat bijna alle in Groot-Britannië voorkomende zeevogels er broeden en dat vaak in grote aantallen: Noordse stormvogel, Drieteenmeeuw (*Rissa tridactyla*), Grote en Kleine mantelmeeuw (*Larus marinus* en *L. fuscus*), Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), Kuifaalscholver (*P. aristoteles*), Papegaaiduiker (*Fregata aedon*), Zeekoet (*Uria aalge*), Alk (*Alca torda*), Stormvogeltje (*Hydrobates pelagicus*), Noordse pijlstormvogel (*Puffinus puffinus*) en Jan van Gent (*Sula bassana*).

Soorten, die hier in aantallen toemen, zijn Noordse stormvogel, Drieteenmeeuw, Kleine mantelmeeuw, Kuifaalscholver en Jan van Gent. Zeekoet, Alk, Papegaaiduiker, Grote mantelmeeuw en Zilvermeeuw (*Larus argentatus*) gaan daarentegen achteruit.

Vooral de voor de kust gelegen eilanden Skomer, Skokholm en Grassholm zijn beroemd vanwege hun grote zeevogelkolonies. Op Skomer broeder bijvoorbeeld ca. 100.000 paren Noordse pijlstormvogels, 3000 paren Zeekoeten, 7500 paren Papegaaiduikers,

6000 paren Drieteenmeeuwen en 14.000 paren Kleine mantelmeeuwen. Ondanks de enorme aantallen broeden deze soorten toch steeds op hun eigen karakteristieke plekken: Papegaaiduikers in konijnholen, Zeekoeten op rinchels, Kuifaalscholvers in holen, Alken in kleine nissen, enz., zodat er in beginsel weinig nestplaatsconcurrentie kan optreden.

Van eilanden, waar ooit grondpredatoren zijn terecht gekomen – zoals bijvoorbeeld ratten na een schipbreuk op het eiland Ramsey – zijn alle zeevogels verdwenen.

De echte zeevogels komen alleen tijdens de broedtijd aan land en verblijven de rest van het jaar op zee. Men noemt deze pelagische soorten.

Op het eiland Grassholm is sinds 1820 een kolonie Jan van Genten gevestigd, die in de tussenliggende periode is uitgegroeid van enkele honderden paren tot ongeveer 25.000 paren! Het bezichtigen van zo'n kolonie is een fantastische ervaring.

Veel zeevogels hebben geprofiteerd van de visverwerking op zee (Noordse stormvogel, Kleine mantelmeeuw), van veranderde visvoorkomens als gevolg

van wijzigingen van de zeestromingen (de toename van de Makreel kwam de Jan van Gent ten goede) en van de afgenomen vervolging voor de menselijke consumptie (Drieteenmeeuw, Papegaaiduiker). Door hun voorkomen in kolonies, hun betrekkelijke tamheid en hun vele fraaie gedragingen zijn zeevogels zeer dankbare dieren om te fotograferen, hetgeen dan ook in de mooie opnamen tot uiting kwam. Een boeiende voordracht, die een goed beeld gaf van het landschap en de vogelwereld van het Pembrokeshire Coast National Park!

NIEUWE LEDEN IN 1987

Zoals gebruikelijk, stelde de heer Kooimen ook over het afgelopen jaar weer een overzicht samen van de nieuwe leden. Wij hopen dat zij nog lang plezier beleven aan het werk van het Genootschap, aan de vele activiteiten en aan het Natuurhistorisch Maandblad.

Amory H.F.M., Const. Huygensstr. 9, 6181 BH Elsloo
 Argeloo Marc, Basingel 118, 1813 ZD Alkmaar
 Arts J.H.M., Limburgerstraat 67, 6267 CB Cadix en Keer
 Asseldonk Ernest v., Oranjelaan 6, 6043 GL Roermond
 Beaufort W.H.J. de, Graeterweg 13, 6071 ND Swalmen
 Bekker J.P., Zwanenlaan 10, 4351 RX Veere
 Birgelen Marcel v., J. v. Vondelstr. 27, 6416 AN Heerlen
 Bogaerts J., Bremweg 174, 5915 GP Venlo
 Boon M.F.E., Stallestraat 32, 6261 VD Mheer
 Dauphin S.J., Papenweg 66, 6212 CH Maastricht

Dupae F., Kommanderijstr. 26, 3800 St. Truiden
 Dijk Marcel v., Surinameplein 22, 6371 BC Landgraaf
 Erve F.J.H. v., Mgr. Sweensstr. 6, 5076 NZ Haaren
 Freyser A.M., Dillegaard 206, 6417 HM Heerlen
 Giesen T., Postweg 182, 5915 AD Venlo
 Heylen Frans, Koolmijnlaan 310, 3540 Heusden-Zolder
 Hofmans Kurt, Roche Madoux 4, 6383 Vierves-sur-Viroin
 Janssen Fam. G., Pr. Mauritsstr. 22, 5923 AZ Venlo
 Jong Th.H. de, Prijzestraat 19, 4101 CM Culemborg
 Krieken H. v., Terzieterweg 7, 6285 ND Epen
 Labey W., Klokkestraat 8, 6245 KL Eijsden
 Lammers Th.W., Barendzstraat 13, 5554 PN Valkenswaard
 Langbroek E.K., Zuiderkruisweg 2, 8938 AP Leeuwarden
 Leenders F., A. Schweitzerstr. 21, 6235 CS Ulestraten
 Librarian The, Black Mountain, 2601 Caberra Au
 Magnée E., Haspengouw 26, 6227 RN Maastricht

Meesters E., Brusselsestr. 129B, 6211 PD Maastricht
 Milieudienst, Postbus 106, 7500 AC Enschede
 Munchhof M. v.d., Geldersebaan 49, 5931 JN Tegelen
 Nieuwelink M.A., Kruisstraat 33, 6041 BC Roermond
 Offermans L.J.J., Gravenweg 37, 6381 BA Ubach o Worms
 Peeters J.M., Moeskampstraat 7, 5921 VD Blerick
 Poolen Carlo, Brandenburgerweg 4, 6214 AK Maastricht
 Raedts Helena, Zwaluwstraat 23r, 6325 AS Vilt
 Rang M.C., Statenstraat 2B, 6211 TB Maastricht
 Schouten C.J., Badorfstraat 19, 3962 CB Wijk bij Duurstede
 Smits Pierre, Op den Akker 100, 5925 CC Venlo
 Snellings H., Dennestr. 101-25, 6543 JR Nijmegen
 Starmans Paul, Mesweg 7, 6336 VS Hulsberg
 Stoks-v.d. Schoor G., Helling 2, 5991 BE Baarlo
 Stolwijk P.F., Enkeshorst 1, 7531 LA Enschede
 Verheesen S.M.M.P., Putstraat 5, 6131 HH Sittard
 Wetjens A.M.T., Bernhardstraat 48, 5941 GL Velden
 Willenborg L., Egstraat 149, 6418 JA Heerlen

ACTE DE PRÉSENCE..

Frankrijk, 2 november 1987. Een zomerse herfstdag in de Quercy blanc. Markant en zeer strategisch, bovenop een heuvel, ligt het ruim acht eeuwen oude dorp Lauzerte. Vlak daarbij moet het zijn, la Pleine Basse. Ton Breuls en ik bestuderen het kaartje waarop Trees Blankevoort heeft aangegeven hoe we haar huis kunnen vinden. Ze is al jarenlang lid van ons Genootschap en zeker binnen de Kring Heerlen geen onbekende.

Enkele maanden geleden had ik een brief van haar ontvangen. Er moest opruiming worden gehouden. Stapels tijdschriften, of daarvoor nog belangstelling bestond. En die belangstelling was er dus. Maar er was ook nog

iets anders. Het feit dat iemand zo ver verwijderd (ruim 1000 km) en tegelijkertijd zo dichtbij het Genootschap kon staan. Er was reden genoeg om eens een reis zuidwaarts te ondernemen.

Wat praten en een forse papieren bagage inladen. We vertellen onze reis tevens te benutten om enkele onderaardse kalksteengroeven te bezoeken. Laat nu vlakbij huize Blankevoort vrij recent een onderaardse groeve zijn ontdekt. Eén telefoontje en weldra zijn we met ons drieën op weg, op verkenning. Zowel de groeve als de eigenaar verbazen ons. De duisternis van de avond doet onze toch beëindigen. Op een donker landweggetje nemen we af-

scheid van Trees Blankevoort. Vol verwondering en goede herinneringen word de reis voortgezet.

Wat nu met de stapels papier gaat gebeuren? Die zullen via het Publicatiebureau van ons Genootschap beslist op een goede plaats terecht komen en zo weer ten dienste zijn van onze vereniging. En wat het onderaardse betreft, Ton en ik zullen in de reeks Mededelingen van de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven de belangstellenden nader in kennis stellen met onze ervaringen. Dit alles met veel dank aan de familie Blankevoort.